

Posudek vedoucí

Kubíčková, Alice, Premonstrátská kanonie v Želivě v pozdním středověku. Magisterská práce katedry PVHAS FF UK 2002. 154 s., 4 s. přílohy, obr. a mapy v textu.

Úkolem autorky bylo soustředit se na dochované diplomatické písemnosti – konkrétně listy a listiny – týkající se premonstrátského kláštera v Želivi v pozdním středověku. Husitské války sice české řeholní instituce silně zasáhly, některé komunity však dokázaly přežít nebo se po uklidnění situace znovu vrátit do opuštěných konventů a obnovit v nich řeholní život, byť s mnohými problémy, způsobenými ztrátami majetkového zázemí. Užší časový rámec byl proto vymezen léty 1420- 1499. Toto období také nepokrývá plán žádné z velkých edičních řad diplomatických písemností. Důležitou částí práce proto mělo být ediční zpřístupnění dochovaného materiálu.

Autorka účelně rozdělila svou práci do osmi částí. V úvodu nastínila téma a použité postupy, navázala přehledem pramenů a literatury; celkem dobře se orientuje i v základní zahraniční literatuře, týkající se premonstrátského řádu. V další části stručně na základě literatury načrtla dějiny premonstrátů od počátků až do moderní doby, přičemž zvláštní oddíl věnovala vývoji rádu v Čechách a na Moravě. Samostatná kapitola poskytuje obdobně koncipovaný stručný přehled dějin kanonie v Želivi. Tyto kapitoly mají vytvořit informativní úvod k hlavní části práce, k rozboru a edici dochovaných listin a listů. Jsou poměrně stručné, z více než stopadesátistránkového textu zabírají 12 stran.

Pátá část je již zcela opřena o studium pramenů. Autorka v ní přináší popis a podrobný diplomatický a paleografický rozbor třiceti dochovaných písemností ze sledovaného období. Účelně je rozdělila podle vydavatelů. Největší skupinou jsou tak listiny církevní (16 ks), následované poměrně početnými listinami panovnickými (8 ks). Zastoupení šlechtických a městských vydavatelů je podstatně menší (3, resp. 1), samostatně jsou zařazeny dvě písemnosti vydavately želivské provenience. Každá písemnost je opatřena registrem, následuje podrobný popis a rozbor vnějších i vnitřních znaků.

Do šesté, poměrně stručné, části autorka shrnula problematiku dorzálních poznámek na sledovaných písemnostech. Věnovala se jak vydavatelským – registračním poznámkám, tak poznámkám vzniklým u příjemce; zde se neomezila na středověk, ale popsala a vyhodnotila i poznámky novější. To jí umožnilo uvažovat o způsobu ukládání a evidence klášterních listin ve středověku a novověku (do SOA Třeboň, kde je většina listin uložena, se klášterní archiválie dostaly až v moderní době).

Následuje stručné zhodnocení obsahu dochovaných listin z hlediska výpovědi o dějinách konventu v této době a rozsáhlá edice, v níž autorka plnotextově zpřístupnila dvacet šest ze třiceti zpracovávaných písemností. Toto omezení počtu je dáno tím, že na FF MU v Brně nedávno vznikla práce věnovaná listinám v tzv. Želivském kopiáři, obsahující také editované texty některých listin, a došlo by tak ke zbytečnému dublování práce. Edice tohoto materiálu byla paleograficky náročná, autorka pracovala často s poměrně zběžně psanými písemnostmi, byla náročná i jazykově – většina textů je latinských.

Práce je doplněna tabulkou v příloze, zaznamenávající přehledně základní údaje o zpracovávaných písemnostech. Další tabulka, mapka a snímek dorzálních poznámek jsou vloženy v textu.

Téma bylo značně obtížné z hlediska nároků kladených na zpracovatele. Autorka pracovala většinou s texty ve středověké latině, případně starší češtině, paleograficky ne vždy snadnými. Nadto se musela zorientovat v prostředí středověkých řeholních institucí. Vcelku se s tím vyrovnala dobře. Již na kompilačních kapitolkách o dějinách řádu je zřejmé, že jí příběh premonstrátů zaujal, možná až trochu podlehla formulacím sympatizujících autorů. Také rozbor písemností dosvědčuje, že autorka se orientuje v základních kategoriích a pojmech středověké diplomatiky i paleografie. Nejde jen o školní cvičení, neboť zatímco diplomatika českých panovníků tohoto období byla již v minulosti

předmětem pozornosti a studie na toto téma byly publikovány, u církevní (s výjimkou papežské), šlechtické i městské produkce tohoto období je situace jiná a i dílčí poznatky, postupně získávané v množství dochovaného materiálu, posouvají hranici znalostí. Přínosné je také komplexní zpracování dorzálních poznámek. Ty bývají občas „přehlíženy“ i v kritických edicích, pokud nepocházejí z doby vzniku písemnosti, a tento zajímavý fenomén, důležitý pro sledování ukládání a další správy úředních písemností v různých obdobích, tak uniká pozornosti. Jednoznačným přínosem je plnotextová edice většiny písemností. Se čtením i transkripcí si autorka poradila poměrně dobře, občasné chyby, zvláště v latinských textech, jsou spíše drobné, texty jsou plně srozumitelné. Diskutabilní je v některých případech kladení interpunkce. To však bylo pro autorku tu a tam problémem i ve výkladové části práce, zřejmě není příliš obratnou stylistkou.

Celkově hodnotím práci jako přínosnou, byť s některými chybami a nedostatky.

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře.

Prof. PhDr. Hana Pátková, PhD.

KPVHAS FF UK